

Георгієвська В. В.

Інститут журналістики

Київського університету імені Бориса Грінченка

Сидоренко Н. М.

Інститут журналістики

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ГАЗЕТА «ВІСТИ ВУЦВК» (1921–1925): СТРУКТУРА, ТЕМАТИКА, АВТУРА

У статті визначено основні структурні й проблемно-тематичні аспекти газети «Вісти ВУЦВК» (1921–1925) як офіційного часопису Радянської України за редакцією В. Блакитного (Елланського), якому вдалося підібрати талановитих співробітників і дописувачів. Основні методи дослідження – моніторинг, прес-кліппінг, біографічний метод, аналіз і синтез, порівняння, систематизація й узагальнення. З'ясовано, що масова офіційна газета універсального спрямування «Вісти ВУЦВК» відображала різноманітну тематику (політика, економіка, освіта, кооперація, соціальні й жіночі питання, внутрішньосуспільні й міжнародні проблеми). Існували постійні відділи (рубрики), що охоплювали значний спектр актуальних питань. У жанровій площині достатньо представлені як інформаційні (замітка, рідко – звіт), аналітичні (стаття, кореспонденція, огляд, рецензія), так і художньо-публіцистичні жанри (нарис, фейлетон). Художню творчість найчастіше презентували оповідання, новели, вірші, уривки з поем, серед ілюстрацій – карикатури й шаржі. Часопис мав окремі спецвипуски та щотижневі додатки («Література, наука, мистецтво», з 1925 р. – «Культура і побут»).

Авторів часопису нерідко поєднувала спільна мистецько-ідеологічна платформа «Гарту», який заснував і очолював В. Елланський (В. Сосюра, П. Тичина, М. Хвильовий, М. Йогансен, В. Коряк, О. Довженко, В. Радши, І. Кулик, Г. Коцюба, В. Поліщук та ін.), а також колишня належність до партії есерів, боротьбистів, Української комуністичної партії. Майстрами сатиричних жанрів виявили себе Остап Вишня, Кость Котко (М. Любченко), Валер Проноза (В. Елланський), Сашко (О. Довженко). Творча спадщина багатьох співробітників і кореспондентів преси 1920-х рр. потребує детального прочитання й аналізу. Перспективним можна вважати й розшифрування псевдонімів і криптонімів, що часто трапляються у пресі минулого.

Ключові слова: газета «Вісти ВУЦВК», структура видання, тематичний контент, авторський колектив, ідеологічна маркованість.

Постановка проблеми. Періодика минулого здатна відкривати нові горизонти історії: подавати події й факти, що не були потрактовані об'єктивно й неупереджено; демонструвати творчі досягнення особистостей, долі яких упродовж тривалого часу лишалися призабутими й не оціненими; повертати до суспільно-політичних і національно-духовних уроків, котрі не були своєчасно осмислені. Газета «Вісти ВУЦВК» досі не проаналізована всебічно як журналістське явище перехідної епохи – від багатопартійності до однозначної комуністичної ідеології, де об'єдналися талановиті літературні сили, які мали значний духовно-комунікаційний потенціал. На часі й актуалізація структурно-функціональних і змістових акцентів часопису, позна-

ченого іменами В. Елланського, О. Вишні, О. Довженка, М. Хвильового, В. Сосюри, М. Йогансена, В. Поліщука та інших видатних українських літераторів 20-х рр. ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В історії української журналістики доби революційних зрушень 1917–1921 рр. і наступного періоду утвердження комуністичної преси на Наддніпрянщині газета «Вісти ВУЦВК» (із певними змінами в назві, що стосувалися видавця) характеризується лаконічно: щоденна газета, видавалася українською і російською мовами, існувала в Харкові й Києві, мала спеціальні випуски та додатки, функціонувала з грудня 1918 р. до травня 1941 р., коли об'єдналася з газетою «Комуніст». Згадуються також імена редакторів:

В. Блакитний, Є. Касяненко, М. Новицький, М. Ткач, Ф. Таран, П. Немцов [1].

Якщо брати за основу ці довідкові відомості, то за 23 роки виходу в світ редакція газети могла нагромадити оригінальний досвід висвітлення як внутрішніх, так і міжнародних справ, соціально-політичних і художньо-мистецьких питань. Але досі публікації «Вістей ВУЦВК» залучені лише до кількох розвідок у контексті вивчення особливостей українізації в Північно-Кавказькому краї [2], перекладацької діяльності 1920–30-х рр. [3], дослідження психологічного комунікаційного впливу радянської преси, особливостей метанаративних ідеологічних текстів газет УРСР [4; 5]. Матеріали офіційного часопису ВУЦВК згадуються найчастіше в історичному чи літературознавчому контексті, під час вивчення творчості тих чи інших поетів, прозаїків, публіцистів, художників (Василь Елланський, Остап Вишня, Кость Котко, Олександр Довженко). Так, Г. Степанова, аналізуючи публіцистичну спадщину Олеса Досвітнього, звернула увагу на публікації літератора в газеті «Вісти ВУЦВК» та додатку «Культура і побут», де він висвітлював становище видавничої галузі в Україні, торкався питань літератури й мистецтва. Дослідниця наголошує на проблемно-тематичному розмаїтті виступів письменника у пресі, його стилістичній вправності, сміливості, гостроті й іронічності, а також певній тенденційності, «ідеологічній завантаженості» матеріалів О. Досвітнього [6, с. 41]. На оригінальні факти з життя й діяльності О. Вишні, В. Блакитного та ін. періоду їхньої активної співпраці з редакцією «Вістей ВУЦВК» можна натрапити в Національному музеї літератури України (чи на сайті цієї установи) [7]. Очевидно, історія функціонування зазначеної газети в різні періоди лишалася політично неоднозначною; деякі члени редколегії й автори були арештовані, репресовані, а згодом реабілітовані. Таким чином, редакційно-видавнича діяльність органу ВУЦВК досі вивчалася лише фрагментарно.

Постановка завдання. Мета статті – визначити основні структурні й проблемно-тематичні аспекти газети «Вісти ВУЦВК» (1921–1925) як офіційного часопису Радянської України за редакцією В. Блакитного (Елланського), якому вдалося підібрати талановитих співробітників і дописувачів.

Серед основних методів дослідження, що дозволяють сформулювати джерелознавче підґрунтя, – моніторинг електронних ресурсів газети «Вісти ВУЦВК» (оцифровані колекції цього видання наявні в Національній бібліотеці України

імені В. І. Вернадського, Харківській державній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка, інших фондах, але найповніший доступ до комплексу газети надає нині електронна бібліотека Libraria). Метод прес-кліппінгу передбачає сутнісне ознайомлення зі структурою, оформленням та змістом пресовидання, формування уявлення про загальні завдання й принципи підбору публікацій, вибір матеріалів провідних публіцистів газети. Загальнонаукові методи аналізу й синтезу, порівняння, біографічного відстеження життєво-творчих фактів, систематизації й узагальнення допомогли визначити пріоритетні суспільно-політичні проблеми й тематичні орієнтири щоденних «Вістей ВУЦВК» першої половини 20-х рр. ХХ ст.

Виклад основного матеріалу. В історії заснування й функціонування об'єкта дослідження існують певні лакуни, що не дозволяють простежити всі деталі й умови створення газети, зміни її видавців (Харківська рада робітничих депутатів, Тимчасовий робітничо-селянський уряд України і Харківська рада робітничих депутатів, Всеукраїнський центральний виконавчий комітет (ВУЦВК) рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів і відповідна Харківська рада, ВУЦВК і Харківський губернський виконавчий комітет, Ради депутатів трудящих УРСР тощо) і редколегій.

Стабільний характер вибраного періодичного видання спостерігається в час редагування газети В. Блакитним (саме під цим псевдонімом виступав у «Вістях ВУЦВК» редактор В. Елланський із липня 1921 р. і до своєї смерті в грудні 1925 р.). У логотипі всіх чисел харківського щоденника виразно подається назва «Вісти» з уточненням: «Всеукраїнського центрального виконавчого комітету Рад робітн., селянськ. та червоноарм. депутатів» (такі скорочення присутні в оригіналі). Загальноприйнятою була й лишається скорочена назва «Вісти ВУЦВК». Варто підкреслити, що органічним і логічним має бути написання «Вісти», а не «Вісті».

Така ж назва зафіксована й у постанові ВУЦВК «Про видавництво офіційного органу Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад Робітничих, Селянських і Червоноармійських Депутатів «Вісти ВУЦВК» від 16 грудня 1925 р. У цьому документі прописані засади діяльності видавництва як державного органу, що має головне завдання – «випускати й розповсюджувати щоденну газету», «офіційний орган друку», де мають публікуватися основні законодавчі акти й «урядницькі розпорядження» для пропаганди

комуністичних і загальнокультурних ідей [8]. Постанова також визначила органи управління, права й обов'язки редактора Видавництва, його заступника та керівничого головної контори; окремі статті стосувалися коштів і звітності, порядку ревізії Видавництва та ліквідації справ установи. Щоправда, цей документ і подальша регламентація діяльності видавництва «Вістей ВУЦВК» стосуються вже іншого періоду функціонування газети, коли редакцію очолили наступники В. Блакитного.

«Вісти ВУЦВК» як щоденна офіційна газета прагнула здобути масове поширення – цьому сприяли певні організаційні заходи. Так, у повідомленні «Від редакції» йшлося про те, що «згідно з постановою ВУЦВК передплата газети «Вісти» є обов'язковою для всіх радянських установ України»; тож усі такі інституції мали внести «належні суми в касу Губвідату»; всім попереднім передплатникам у Харкові та поза межами міста надсилатимуться замовлені примірники «по старій розверстці»; передплата приймалася губернiальними та повітовим філіями Всевідату; розроблявся «порядок постачання» газети професійним і партійним організаціям (1921. Ч. 188). Коли ж до редакції почали надходити скарги про неодержання чи затримку часопису, редколегія звернулася з проханням надіслати їй такі відомості: хто доставляє та в якій кількості; на який день з дати випуску одержують видання; чи бувають перерви в доставці; кому зазначена установа своєю чергою надсилає часопис (1921. Ч. 173).

Тираж газети змінювався упродовж п'яти років: від 10 тисяч примірників 5 липня 1921 р. (ч. 119) до 30 тисяч наприкінці вересня (ч. 182), 17 тисяч усередині грудня того ж року (ч. 235) до 10 тисяч на початку лютого 1922 р. (ч. 31). У деяких числах подавався заклик: «Громадяне! Шануйте друковане слово. Не нищьте часописів: передавайте своїм товаришам!» (1921. Ч. 121). Зменшення тиражів часопису влітку 1922 р. покликало до дії нові заходи, серед яких постанова Об'єднаного засідання президії ВУЦВК та Раднаркому від 6 червня 1922 р. про необхідність «зобов'язати всі організації, установи і господарські органи Республіки, щоб вони були передплатниками «Вістей»» (1922. Ч. 150). В оголошенні про піврічну передплату редакція зазначала наявність пільгових цін для робітничих, партійних і професійних організацій, військових частин, комнезамів, сільбудинків, «Просвіт», хатчиталень, агітпунктів, клубів, гуртків та окремих робітників, червоноармійців, незаможних селян

і радянських службовців «по надісланню відповідних посвідчень» (1922. Ч. 150).

Оголошення на першій сторінці «Вістей ВУЦВК» допомагають простежити редакційні послуги й потреби. Скажімо, тут «спішно потрібно випускаючих та перекладачів» (1921. Ч. 127); а контора газети (вул. Карла Лібкнехта (попередня назва – вул. Сумська), 13) повідомляла про приймання оголошень від радянських, професійних, кооперативних установ та організацій, а також приватних осіб. Для цієї роботи необхідні були «агенти для збору оголошень», що водночас подавались і до газети «Селянська правда» (1921. Ч. 188).

Як офіційний орган «Вісти ВУЦВК» друкували урядові й законодавчі розпорядження і повідомлення («Амністія до IV роковин Жовтневої Революції», «Радянська Федерація і Схід (розмова з Народним комісаром закордонних справ тов. Чичеріним)», «VII-й Всеукраїнський з'їзд Рад про ССРР»), а також матеріали політичних діячів. Найчастіше тут публікувалися члени ЦК і Політбюро ЦК КП(б)У, зокрема голова ВУЦВК Г. Петровський («Діти і Радянська влада», «Про що забули», «Чугув, Куп'янськ, Вовча», «На грані 7го Жовтневого», «Стараяються»), перший секретар ЦК КП(б)У Е. Квірінг («Шість років», «Незаможники й середняки – селянська підпора Радянської влади»), перший секретар ЦК КП(б)У і відповідальний редактор газети «Комуніст» (1921–1924) Д. Мануїльський («В дні боротьби і перемоги»), С. Косіор («4 роки революції та продробота»), голова РНК УСРР В. Чубар («До 6-х роковин Жовтневої Революції»), голова РНК УСРР, представник КП(б)У в Комінтерні Х. Раковський («Ілліч і Україна»). В цьому ж руслі виступав на шпальтах газети історик і діяч комуністичного руху М. Равич-Черкаський, якому належала низка портретних нарисів провідників соціалістичних ідей у міжнародному співтоваристві (Жан Жорес, Жюль Гед, Фрідріх Енгельс, Август Бебель, Георг-Генріх фон Фольмар), із продовженням друкувався його нарис про історію Комуністичної партії (більшовиків) України.

Політичний курс КП(б)У (*тут і далі мається на увазі Комуністична партія (більшовиків) України – В. Г., Н. С.*) у внутрішній та міжнародній діяльності підтримували передові статті (найчастіше їх писав редактор часопису), статті й кореспонденції на актуальні теми, що друкувались на першій і другій сторінках. Серед таких публікацій варто зазначити матеріали В. Блакитного («Ми і вони на шляхах будівничих», «Буря світової революції», «Поважні перспективи»,

«Загрожена ділянка фронту», «Політичний гегемон», «Єдина гарантія», «Зміна курсу?», «Троєкутний бій», «На межі громадянської війни», «Ілюзії і дійсність», «Федерація комун чи комуністична федерація?» та ін.).

У деяких числах за 1921 р. зазначено, що тимчасово обов'язки редактора виконували М. Любченко (ч. 179–181) та С. Пилипенко (ч. 182–234), тож у цей період передові статті були найчастіше підписані їхніми прізвищами. Так, редактор газети «Селянська правда» С. Пилипенко неодноразово пропонував свої матеріали до «Вістей ВУЦВК» («Генеральна чистка», «Болюче місце», «Про зразкові волости», «Тільки п'ята частина», «Чергова справа на селі», «Оживити продячейки», «Комуністична пиха», «Політпросвітня робота на селі», «Книжку на Україну!», «Потрібна спілка оборони східних держав», «Комсомол на селі», «Голод, комуністи, меншовики й анархісти», «Геть попівську школу!», «Тут, у столиці» тощо). Працівник Народного комісаріату закордонних справ УСРР, згодом співробітник газети «Комуніст» (1924–1929) М. Любченко досить плідно співпрацював з офіційним органом ВУЦВК («Ще одна ставка на самостійність», «Геніальне розрішення українського питання в Польщі», «Панські жарти», «Кінець есерівщини», «Невдячні укапісти», «Кабінет-винігрет», «Перспективи взаємин з Польщею», «Україна на міжнародній арені», «Третя доба української еміграції»).

Газета мала постійні рубрики універсального характеру, як-от: «Телеграми (РАТАУ та інформвідділ Н.К.З.С.)», «Офіційний відділ / Декрети, накази і розпорядження влади», «Економічне життя», «Місцеве життя», «За тиждень», «По Радянських Республіках», «За кордоном», «Кооперація», «Бібліографія» тощо. Деякі з них із часом змінювали назви або додавалися нові відділи: «Радіограми і депеші РАТАУ», «По сумежних країнах», «По Європі», «Куток сількора», «Куток радіо-аматора», «По клубах», «Фізкультура», «Шахи і шашки», «Боротьба з голодом» («На фронті допомоги голодуючим», «Допомога голодуючим»), «Літературний куток» / «Література і мистецтво» (перетворився на щотижневий додаток «Література, наука, мистецтво», з 1925 р. виходив як «Культура і побут»).

До співробітництва в часописі було залучено чимало видатних літераторів 1920-х рр., які гуртувалися навколо об'єднання українських пролетарських письменників «Гарт», ідеологом якого був В. Елланський. Основні орієнтири у творчості – інтернаціональна комуністична культура, мова –

українська (згодом долучено й мови національних меншин). Більшість «гартян» користувалися в літературі й публіцистиці прибраними іменами: Василь Елланський – В. Блакитний, В. Еллан-Блакитний, Валер (Валер) Проноза, Вас. Гарт, В. Гартований, Маркіз Попелястий та ін.; Павло Губенко – Остап Вишня; О. Довженко – Сашко; Микола Фітільов – найчастіше М. Хвильовий; Михайло Йогансен – Майкл Йогансен, М. Йогансен; Волько Блюмштейн – В. Коряк, Avanti¹, Ізраїль Кулик – Іван Кулик (також Василь Роленко, Ральф Ролінато), Олександр Скрипаль-Мищенко – Олесь Досвітній, Микола Любченко – Кость Котко, Валеріан (Валер'ян) Поліщук – Василь Сонцвіт тощо. Як зазначив у статті «Автор і гра» український літературознавець Я. Поліщук, численну й «семантично врізноманітнену групу» становлять літературні імена, вибрані майстрами пера періоду «розстріляного відродження» [10], серед яких уже згадані письменники, критики, публіцисти, фейлетоністи, ілюстратори.

Варто наголосити й на тому, що здебільшого «гартяни-вістяни» належали до одного покоління – народжені у 1889 (В. Коряк), 1892–1894 рр. (Г. Коцюба, М. Хвильовий, В. Елланський), 1895–1896 рр. (М. Йогансен, М. Любченко), 1897 р. (І. Кулик, В. Поліщук). Отже, у 1923 р. їм було від 34 до 26 років; вони пройшли політичні випробування й партійні роздоріжжя (як есери, боротьбисти, укапісти, члени «Бунду», комуністи-ленінці), обіймали партійні, державні, громадські посади, працювали творчо, наполегливо, з ентузіазмом і вірою в прийдешнє, при цьому були романтиками «ударів молота і серця» й утопістами «загірної комуні». Тримуючись українського національного ґрунту, мали українське, єврейське, латиське коріння.

Їхнє життя завершилось на злеті сил і натхнення: у 31 рік відійшов у засвіти від вродженого пороку серця В. Елланський; у 40 років покінчив життя самогубством М. Хвильовий, зневірившись у плеканні ідеалів комунізму; частина колишніх співробітників «Вістей ВУЦВК» була розстріляна в Києві, Харкові, Ленінградській області, лісовому урочищі Сандормох (1937–1938 рр.) як вороги народу – їм виповнилося від 48 до 40 років (В. Коряк, Г. Коцюба, М. Любченко, І. Кулик, М. Йогансен, В. Поліщук).

Працюючи в газеті «Вісти ВУЦВК», автори гідно представляли українську літературу

¹ У листуванні Н. Кузякіної та Ю. Меженка подається згадка про те, що псевдонім Avanti, зокрема на сторінках газети «Вісти ВУЦВК», належав В. Коряку [9].

першої половини 1920-х рр. Зокрема, тут опубліковано художні прозові й поетичні твори та нариси: М. Хвильового («Кіт в чоботях», «Від Волги до Дніпра (метелики)», вірш «У долі голосить мати...»), М. Йогансена («Голод», «Жовтень», «Ти думаєш, що то Комуна...», «Подоріж по Москві»), П. Тичини (з циклу «В космічному оркестрі»), В. Сосюри (уривки з поем «Червона зима» і «1917 рік», із циклу «На Всесвіт», «Пішли в чужі краї по хліб...», «На тротуарах спить душа...»), «Безладно торохтить по бруку день бездушний...»), В. Поліщука (уривок із римованого роману «Ярися Курнатовська» – «Дитяче свято», «Дума про Бармашиху», «Спостереження»), Г. Коцюби (з нарису «По хліб» – «Їстоньки») тощо.

Фахівцями з міжнародних питань були І. Кулик та В. Радиш, які писали про актуальні політичні події за межами Радянської України («Понад кордоном», «Веремія польської кризи й польське робітництво», «42-й конгрес Американської федерації у Празі», «Урядова криза в Італії», «Як починалася праця в Галичині», «Справи дарданелльські», «Політконтроль преси»; «Східна Галичина», «Наступ капіталу в Англії й соціал-зрадники», «Громадянська війна в Китаї», «На гнилому болоті», «Галицька яма»). З 1924 р. кількість публікацій І. Кулика зменшилась, адже він виконував місію консула в Канаді; В. Радиш із 1926 р. почав активно пробувати свої сили в кіно, очолював художній відділ Одеської кінофабрики, писав сценарії для Всеукраїнського фотокіноуправління, один із найвідоміших його фільмів – «Тарас Трясило» (1927).

Сатиричний талент виявили на шпальтах «Вістей ВУЦВК» Остап Вишня, Кость Котко, В. Коряк, В. Блакитний, О. Довженко.

Ім'я Остап Вишня з'явилося на шпальтах зазначеного часопису влітку 1922 р., звідтоді він невтомно працював, подаючи свої фейлетони, «реп'яшки» та усмішки майже щодомера: «І таке буває» (ч. 176), «Лондонська конференція прем'єра» (ч. 177), «Листи з села (від кореспондента «Червоного перцю»)» (ч. 178, 181, 184), «Не гайтеся русини» (ч. 179) і т.д. Літератор іронічно й дотепно рецензував книгу «Психотози» Гео Шкурупія у фейлетоні «Над преріями плачу» (1922. Ч. 182) та відгукувався про редактора львівського часопису «Рідний край» М. Яцкова у фейлетоні «Жах» (1922. Ч. 19), в дусі свого часу картав релігію, що нагадувала «кабаре» (1922. Ч. 205), створив «драму-казку чи казку-драму» «Про Елладу» (1922. Ч. 208). З 1923 р. здебільшого друкувався цикл О. Вишні «Реп'яшки», а також інші

фейлетони («Мрії», «Самі тобі чудеса!», «Про дядька Панаса, про ножиці та про гудзик (казка різдвяна)», «Не журись, хлопці!», «Національне свято» тощо).

Майстром дотепного і влучного слова виявився і В. Елланський, який свої сатиричні твори – фейлетони та пародії подавав здебільшого під псевдонімом Валер (Валер) Проноза. Під його нищівне перо потрапляли наслідки українізації, зміст «божого кару» і реальної допомоги, проблемні питання європейської міжнародної політики, внутрішні негаразди («Страшне оповідання», «Моє радіо», «Ждемо», «Не буде так!», «Крокодилячі сльози», «Рур і футурист», «Останні часи» тощо). З 1923 р. редактор почав друкувати в газеті «Вісти ВУЦВК» цикл «Нотатки олівцем [олівцем]», потім – «Нотатки». Часто твори Валера Пронози супроводжувалися шаржами й карикатурами Сашка (О. Довженка). У публікації «Хліборобська культура» автор безпосередньо звернув увагу на роботу газетного ілюстратора: «У Сашка Тремтіла рука, Коли отаке малювала: – Чи не вийде часом дипломатичного скандала?...» (1923. Ч. 294). Дослідники підраховали, що за три роки в газеті «Вісти ВУЦВК» (серпень 1923–червень 1926) О. Довженко надрукував понад 100 карикатур і дружніх шаржів [11].

Намагався не відставати від своїх побратимів по сатиричному цеху й М. Любченко, який для гострослівних тем вибрав псевдонім Кость Котко. В офіційному органі ВУЦВК надруковані фейлетони «Європейська гостинність», «Арешт полковника», «Історія петлюрової ноти», «Легенда про одвічного мандрівника», «Маленька помилка», «Теж чистка», «Побутовий випадок», «Поет і шуба», «Чорні дні панича Мухолапського», «Мексиканська історія» та ін.

В. Коряк (рідко користувався своїм справжнім прізвиськом, але деякі публікації підписані іменем В. Блюмштейна; ймовірно, йому належав і псевдонім Avanti). Автор виступав за вкорінення української мови в повсякденне спілкування в таких публікаціях, як «Розмова про мову» (1921. Ч. 162), «Інститут живого українського слова» (1921. Ч. 198), відстоював право рідної мови як «засобу комуністичної просвіти» в критичній статті «Просвітянство» (1922. Ч. 34). Відповідно до загального налаштування ВУЦВК та його преси проти «націоналістичної петлюрівщини» й «буржуазної еміграції», В. Коряк таврував попередні українські уряди та їхню політичну неспроможність («Ідеологія мертвих душ і пролетаріат», «Жовто-сині ганчірки», «Жовтоблакитна “Головполітосвіта”»,

«Жовто-блакитна педагогія»); розмірковував над питанням про «тройзілля» – малоросів, русотяпів і свідомих українців у статті «Національна романтика» (1922. Ч. 150). Критик писав літературно-мистецькі огляди й нотатки про пресу («Право на творчість», «Провінційна українська преса», «До питання про схему української літератури», «Жовтень в українському театрі», «Вечір імажинізму», «Клюби», «Агіт-лубок та його ширення»), звертав погляд на еміграцію («Українське студентство в еміграції», «Шляхи додому») й становище дітей («Охорона дитинства», «Безпритульні діти», «Організація дитячого руху»). Низку публікацій літературознавця присвячено письменницьким постатям: Данте («Поет Середньовіччя», 1921. Ч. 166), Т. Шевченку («Шевченкові “Тайдамаки”», 1921. Ч. 256), Г. Сковороді («Громадянин усесвітній», 1922. Ч. 274). Критику суспільно-культурних і політичних явищ закладено в матеріали В. Коряка «За Ісуса чи за хліба наука?», «Мандат на реквізицію», «Сонгороди», «Гуманізм і канчуки», «Собача старість», «Організація пролеткультів».

Наукові проблеми України першої половини 1920-х рр. теж знайшли відображення в часописі, зокрема проф. Г. Висоцький змістовно проаналізував стан і тенденції вивчення лісівництва в Україні, а проф. О. Яната відстоював розвиток української наукової мови. З нагоди проведення Всеукраїнського з'їзду в справі вивчення продукційних сил і народного господарства України, що відбувся в Харкові (23 грудня 1924 – січня 1925 рр.) газета «Вісти ВУЦВК» подала матеріали й деякі виступи.

Серед інших авторів варто згадати Варвару Чередниченко («У вагоні Всевидаву», «Наші дитячі будинки», «Після наради Соцвиху»), А. Річицького («Панською ласкою багаті»), Є. Касяненка («Безмоторна авіація»), Гр. Гринька («Господарські справи освіти в нових економічних умовах», «Донбас завжди попереду»), Л. Чернова («Мистецьке життя», «До всіх діячів сцени»), М. Терещенка («Шлях театру»), О. Досвітнього («Всевидає чи “ГПУ”?»), «Видавнича справа (перші підсумки)», «В Європу»), А. Гарасевича («Галичина на Всесоюзній виставці в Москві»), П. Воронина («Як знайти порятунок газетам»), І. Шахівського («Півтора пуда пшона (сельські нотатки)»), Т. Масенка («Учитель – сількор?»).

З-поміж кореспондентів різного часу трапляються прізвища В. Різниченка, Вас. Мазуренка, К. Гордієнка, М. Лукасевича, М. Плевака, О. Лейтеса, Тараса Волі, Сергія Миронця, П. Лісового, Петра Свашенка, а також Аркадія, Гамми, Генрі, Диригента, Плугатаря, Селькора та ін.

Як і будь-яке періодичне видання пореволюційного часу, газета «Вісти ВУЦВК» мала чимало проблем, що стосувалися переходу на українську мову публікацій, збільшення тиражів і масового поширення інформації в суспільстві, налагодження адекватної комунікації як із владою, так і з читачами та авторами. Ці та інші потреби молоді української преси, що рухалася в руслі комуністичної ідеології, порушувалися на сторінках часопису ВУЦВК. Зокрема в статті «Трагедія української преси» (1922. 13 трав.) зазначено, що з появою газет «Більшовик» і «Вісти ВУЦВК» зросли накладі такої періодики, що розходиться десятками й сотнями тисяч по містах і селах, «розліплюються на парканах і мурах. Посилаються в усі установи, клуби, заводи, Червону Армію». Ці зовнішні ознаки масової преси свідчили про ймовірний «бажаний розквіт українського слова, друку українською мовою», але насправді залишалося чимало невирішених організаційно-виробничих і видавничих моментів: «“казьонний” матеріал», «суха центральна інформація», «голі, “без фактів і цифр” статті загальноагітаційного характеру», зменшення кадрів співробітників, «зведення нанівець» рубрики «На місцях», брак дописів, незначні прояви «смички з читачем», а також нова економічна політика, що додавала нових господарських труднощів у редакційному процесі.

Висновки і пропозиції. Як масова офіційна газета універсального спрямування, «Вісти ВУЦВК» відображали на своїх сторінках різноманітну палітру тем: політика, економіка, освіта, кооперація, соціальні й жіночі питання, внутрішньо суспільні й міжнародні проблеми, що подавалися як із всеукраїнських джерел (РАТАУ, відділ інформації Народного комісаріату закордонних справ України), так і завдяки повідомленням власних кореспондентів. Відповідно, існували постійні відділи (рубрики), що охоплювали значний спектр актуальних питань. У жанровій площині достатньо представлені як інформаційні (замітка, рідко – звіт), аналітичні (стаття, кореспонденція, огляд, рецензія), так і художньо-публіцистичні жанри (нарис, фейлетон). Художню творчість найчастіше презентували оповідання, новели, вірші, уривки з поем, серед ілюстрацій – карикатури й шаржі. Часопис мав окремі спецвипуски та щотижневі додатки («Література, наука, мистецтво», з 1925 р. – «Культура і побут»). Редакція використовувала низку організаційних заходів для збільшення кількості передплатників і нарощування тиражу, зокрема й адміністративно-владного тиску.

Серед співробітників газети «Вісти ВУЦВК» (1921–1925) за редакцією В. Блакитного переважали його колишні однопартійці (есери, боротьбисти)

чи «укапісти» (члени Української комуністичної партії), що з тих чи інших міркувань приєдналися до КП(б)У; авторів часопису нерідко поєднувала і спільна мистецько-ідеологічна платформа «Гарту», який заснував і очолював В. Елланський (В. Сосюра, П. Тичина, М. Хвильовий, М. Йоган-

сен, В. Коряк, О. Довженко, В. Радиш, І. Кулик, Г. Коцюба, В. Поліщук та ін.). Творча спадщина багатьох із них потребує детального прочитання й аналізу. Перспективним можна вважати й розшифрування псевдонімів і криптонімів, що часто трапляються у пресі минулого.

Список літератури:

1. Юркова О. В. «ВІСТІ ВУЦВК». *Енциклопедія історії України* / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ : Наук. думка, 2003. Т. 1: А–В. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Visti_UTsVK (дата звернення: 04.07.2021).
2. Готкова Ю. Газета «Вісті ВУЦВК» як джерело до вивчення особливостей початку проведення українізації в Північно-Кавказькому краї. *Етнічна історія народів Європи*. 2015. Вип. 46. С. 102–108. URL: <http://ethnic.history.univ.kiev.ua/data/2015/46/articles/15.pdf> (дата звернення: 03.07.2021).
3. Коломієць Л. Український художній переклад та перекладачі 1920–30-х років. Вінниця : Нова книга, 2015.
4. Габор В. Радянська преса 20–30-х рр. XX ст. як складова репресивного механізму більшовицької влади в Україні: основні методи впливу. *Збірник праць НД Інституту пресознавства*. 2013. Вип. 3 (21). С. 476–490. URL: <http://www.lsl.lviv.ua/wp-content/uploads/Zb/NDI2013/JRN/PDF/43.pdf> (дата звернення: 03.07.2021).
5. Попова О. Ю. Мовні техніки конструювання образу внутрішнього ворога в періодичних виданнях Радянської України (на матеріалах газет «Комуніст» та «Вісті ВУЦВК» за 1928–1939 рр.). *Історичні і політологічні дослідження*. 2013. № 3. С. 200–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lipd_2013_3_28 (дата звернення: 03.07.2021).
6. Степанова Г. Публіцистична спадщина Олесья Досвітнього. *Слово і час*. 2009. № 9. С. 30–41. URL: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/634/444> (дата звернення: 03.07.2021).
7. Національний музей літератури України: сайт. URL: <http://museumlit.org.ua> (дата звернення: 03.07.2021).
8. Про Видавництво офіційного органу Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад робітничих, селянських і червоноармійських Депутатів «Вісті ВУЦВК»: постанова від 16 грудня 1925 р. Харків. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/КР250021?an=59> (дата звернення 02.07.2021).
9. Крячок М. І. З епістолярію Наталі Кузякіної (за документами ЦДАМЛМ України). URL: <https://archives.gov.ua/wp-content/uploads/15-18.pdf> (дата звернення: 07.07.2021).
10. Поліщук Я. Авторство і гра. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/19667838.pdf> (дата звернення: 07.07.2021).
11. Довженко О. П. – карикатурист «Вістей ВУЦВК». URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/787> (дата звернення: 01.07.2021).

Georgiiivska V. V., Sydorenko N. M. NEWSPAPER “VISTY VUTSVK”: STRUCTURE, THEMES AND AUTHORS

The article identifies the main structural and problem-thematic aspects of the newspaper “Visty VUTSVK (All-Ukrainian Central Executive Committee)” (1921–1925) as the official periodical of Soviet Ukraine, edited by V. Blakytyn (V. Ellansky), who managed to find talented employees and contributors. The main research methods are monitoring, press clipping, biographical method, analysis and synthesis, comparison, systematization and generalization. The mass official universal newspaper “Visty VUTSVK” covered a variety of topics (politics, economics, education, cooperation, social and women’s aspects, domestic and international issues). Permanent headings covered a wide range of topical issues. In the genre plane, both informational (note, rarely – report), analytical (article, correspondence, review), and publicistic genres (essay, feuilleton) are sufficiently represented. Fiction was presented in short stories, novels, poems, and excerpts from poems; among the illustrations are caricatures and cartoons. The newspaper had separate special issues and weekly supplements (“Literature, Science, Art”, since 1925 – “Culture and Life”).

The authors of the newspaper were united by a joint literature and ideological platform “Gart (Hardening)”, which was founded and headed by V. Ellansky (V. Saussure, P. Tychyna, M. Khylyovy, M. Johansen, V. Koryak, O. Dovzhenko, V. Radysh, I. Kulyk, G. Kotsyuba, V. Polishchuk, etc.), as well as former affiliation with the Ukrainian Socialist-Revolutionary Party (esery), borotbysty, and the Ukrainian Communist Party. Ostap Vyshnya, Kost Kotko (M. Lyubchenko), Valery Pronoza (V. Ellansky), Sashko (O. Dovzhenko) proved to be masters of satirical genres. The creative heritage of many employees and correspondents of the 1920s requires detailed reading and analysis. Deciphering pseudonyms and cryptonyms, which often occur in the press of the past, can also be considered perspective.

Key words: newspaper “Visty VUTSVK”, structure of newspaper, thematic content, staff of authors, ideological labeling.